



**Σχετικά με τον πολιτισμό της επιβολής
και της βίας πάνω στο σώμα...**

**ή αλλιώς
σχετικά με την κουλτούρα του βιασμού**

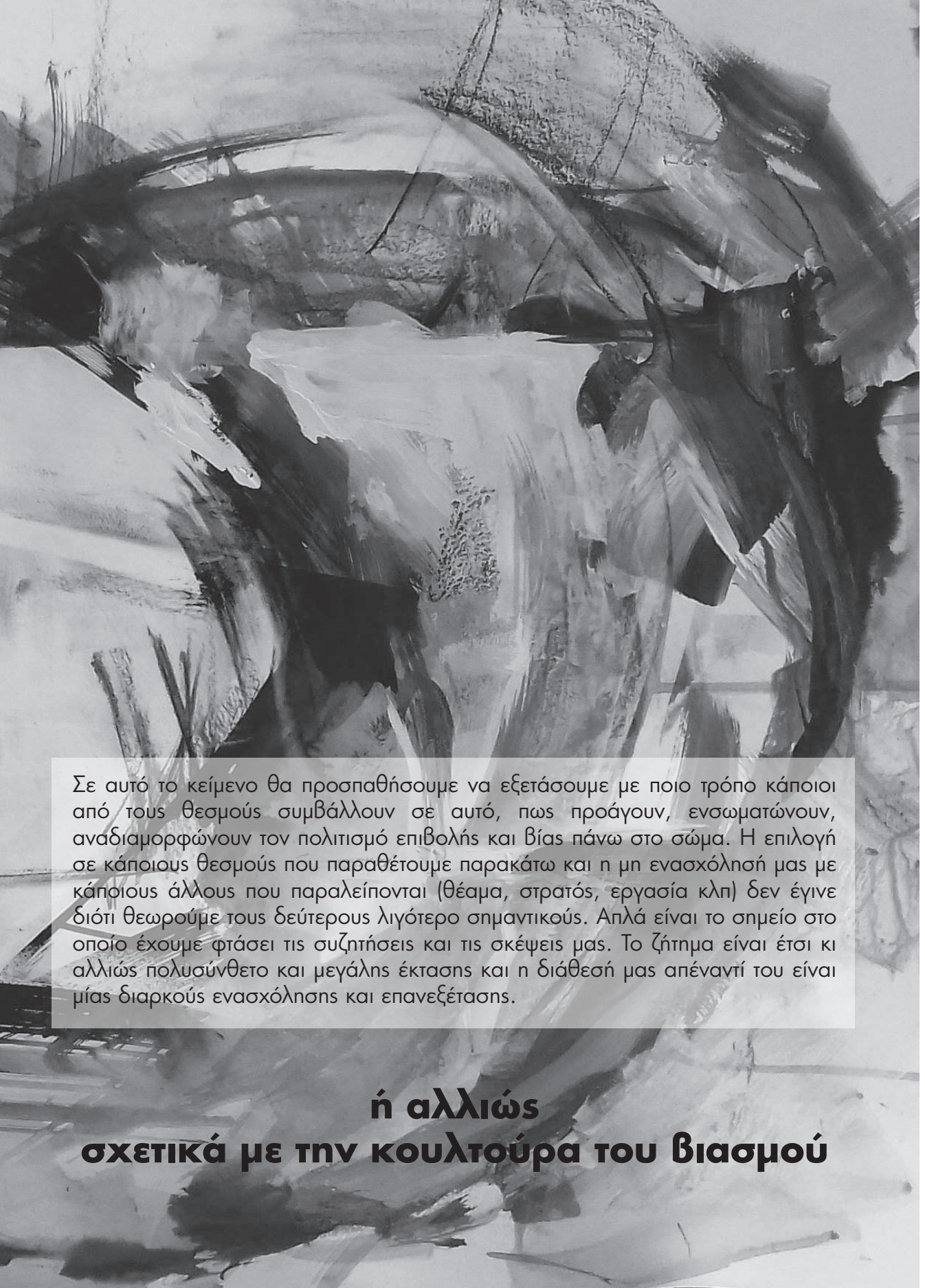
Σχετικά με τον πολιτισμό της επιβολής και της βίας πάνω στο σώμα...

Σε καθημερινή βάση βρισκόμαστε απέναντι σε ειδήσεις που αφορούν ζητήματα έμφυλης βίας οι οποίες απορρέουν από και συστήνουν μια πραγματικότητα την οποία δεν μπορούμε και δεν θέλουμε να προσπεράσουμε. Γυναικοκτονίες, βιασμοί, σεξουαλικές παραβιάσεις και παρενοχλήσεις. Και ναι μεν είναι ενθαρρυντικό το ότι τουλάχιστον συχνότερα από ότι στο παρελθόν τα πρόσωπα βρίσκουν το κουράγιο και τη δύναμη να δημοσιοποιούν την κακοποιητική συμπεριφορά που έχουν δεχθεί, το πως δε αντιμετωπίζονται από τους θεσμικούς φορείς, αποτελεί αναμενόμενο γεγονός και είναι ταυτόχρονα εξοργιστικό και απαράδεκτο.

Αναγνωρίζουμε το κοινωνικό σύστημα στο οποίο υπάρχουμε ως και βαθιά πατριαρχικό. Στην ίδια και ευθεία γραμμή των ποικίλων διακρίσεων, διαχωρισμών και ιεραρχιών που καλούμαστε και θέλουμε ν' αντισταθούμε και να διαρρήξουμε, της φυλής, των εθνοτήτων, της χρήσης και διανομής του φυσικού και κοινωνικού πλούτου, βρίσκονται αυτοί του φύλου, της σεξουαλικότητας και της ηλικίας. Διακρίσεις, διαχωρισμοί και ιεραρχίες που συνθέτουν ένα πλέγμα δεσποτισμού, κυριαρχίας και εξουσίας, συνδέονται, αλληλοκαθορίζονται και επικαθορίζονται με ποικίλες μορφές και σε τέτοιο βαθμό όπου ο αδιαχώριστος και συνολικός ανατρεπτικός αγώνας απέναντί τους αποτελεί μονόδρομο.

Η πατριαρχία ως κοινωνικό σύστημα εξουσίας είναι αυτή που γεννά, αναπαράγει και νομιμοποιεί, με βάση το φύλο, τη σεξουαλικότητα και την ηλικία, διαχωρισμούς, διακρίσεις, ιεραρχία, κυριαρχικές και βίαιες συμπεριφορές, χρησιμοποιώντας σε μια διαρκή αμφίδρομη σχέση, ένα πλέγμα κοινωνικών, πολιτικών και κρατικών θεσμών με σκοπό την εδραίωση και αναπαραγωγή της. Οι διακρίσεις και οι διαχωρισμοί αποτελούν δομικά στοιχεία ύπαρξης και αναπαραγωγής της κυριαρχίας ορίζοντας σώματα και συμπεριφορές που είναι «αποδεκτά» και «μη αποδεκτά», «κανονικά» και «μη κανονικά», «ικανά» και «ανίκανα», «άξια» και «ανάξια».

Από τη στιγμή που γεννιέται ένα πρόσωπο του επιβάλλεται η αναγνώριση του εαυτού του σε συγκεκριμένα δίπολα. Από την αναγκαία επιλογή μεταξύ γαλάζιου αγοριού και ροζ κοριτσιού μέχρι την επιλογή της ετεροσεξουαλικότητας ως μονόδρομο. Δίπολα με βάση τα οποία κοινωνικοποιείται, του επιβάλλονται ρόλοι και συμπεριφορές, και που η απεμπλοκή του από αυτά και ο αυτοκαθορισμός του αποτελεί πολύ δύσκολο και επώδυνο διαρκές στοίχημα.



Σε αυτό το κείμενο θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε με ποιο τρόπο κάποιοι από τους θεσμούς συμβάλλουν σε αυτό, πως προάγουν, ενσωματώνουν, αναδιαμορφώνουν τον πολιτισμό επιβολής και βίας πάνω στο σώμα. Η επιλογή σε κάποιους θεσμούς που παραθέτουμε παρακάτω και η μη ενασχόλησή μας με κάποιους άλλους που παραλείπονται (θέαμα, στρατός, εργασία κλπ) δεν έγινε διότι θεωρούμε τους δεύτερους λιγότερο σημαντικούς. Απλά είναι το σημείο στο οποίο έχουμε φτάσει τις συζητήσεις και τις σκέψεις μας. Το ζήτημα είναι έτσι κι αλλιώς πολυσύνθετο και μεγάλης έκτασης και η διάθεσή μας απέναντί του είναι μίας διαρκούς ενασχόλησης και επανεξέτασης.

**ή αλλιώς
σχετικά με την κουλτούρα του βιασμού**

Θεσμός οικογένεια

Η οικογένεια γνωρίζουμε ότι δεν είχε σε όλες τις ιστορικές περιόδους τη μορφή με την οποία την συναντάμε σήμερα στους τόπους που αποκαλούνται «δυτικός πολιτισμός».

Κατά τη μετάβαση από την φεουδαρχία στον καπιταλισμό παρατηρούμε μια σειρά αλλαγών στην πολιτική και οικονομική ζωή και στις κοινωνικές σχέσεις που διέτρεχαν τις ζωές των ανθρώπων καθώς και στις μορφές των καταπίεσεων που αυτοί υφίστανται. Η *silvia federici* στο βιβλίο της «ο κάλιμπαν και η μάγισσα – γυναίκες σώμα και πρωταρχική συσσώρευση» επισημαίνει τρία σημεία όπως αναφέρονται στην εισαγωγή στην ελληνική έκδοση: Όχι μόνο α) τις περιφράξεις της κοινής γης και των κοινών γαιών (οι οποίες επέφεραν αποκλεισμούς στις φτωχές κοινωνικές ομάδες που μπορούσαν να καλλιεργούν κάποια κομμάτια γης αλλά και από τις κοινωνικές συνευρέσεις τους, τις τελετές και τις γιορτές τους που πραγματοποιούνταν στις κοινές γαίες), αλλά και β) «τις περιφράξεις των σωμάτων των γυναικών μέσω της ποινικοποίησης του ελέγχου των γυναικών επί της σεξουαλικότητάς τους και επί της αναπαραγωγικής τους δυνατότητας» και γ) «την απαξίωση της αναπαραγωγικής εργασίας και της κοινωνικής θέσης των γυναικών».

Κάτω από τις νέες συνθήκες η δομή της οικογένειας αλλάζει ριζικά. Από τη διευρυμένη μορφή της και την σχετικά

ισότιμη συμμετοχή και απολαβή των μελών της (ανεξαρτήτου φύλου, ηλικίας, σεξουαλικότητας) σε όλες τις δραστηριότητές της, μετατράπηκε σε μία κλειστή οντότητα αποτελούμενη από το ετερόφυλο ζευγάρι και τα παιδιά του, έχοντας ως ηγεμονική μορφή τον πατέρα. Ο θεσμός της πυρηνικής οικογένειας που επιβάλλεται σ' αυτή τη μακρά περίοδο μετάβασης, συνάντησε έντονες και εκτεταμένες κοινωνικές αντιστάσεις απέναντι στις οποίες εξαπολύθηκε μια άγρια επίθεση στοχοποιώντας κυρίως και κατά κόρον τα αδύναμα, τα φτωχά και τα θηλυκά σώματα. Επίθεση γνωστή ως και «κυνήγι μαγισσών».

Στην Ευρώπη του 17ου, 18ου και 19ου αιώνα οι κανόνες δικαίου που επικρατούσαν προέρχονταν από το ρωμαϊκό δίκαιο. Στο ρωμαϊκό δίκαιο η λέξη *famiglia* (φαμίλια) χρησιμοποιούταν για να ορίσει το σύνολο των σκλάβων ενός ιδιοκτήτη. Ο όρος *famiglia* παρέμεινε για να ορίσει την οικογένεια. Καθόλου τυχαία η χρήση της, εφόσον περιέγραφε το νέο σχήμα δουλοκτησίας. Οι δούλοι, η γυναίκα και τα παιδιά. Άνθρωποι-εμπορεύματα, που μπορούσαν να αγοραστούν και να πουληθούν με τον αρχηγό πάτερ-φαμίλια (έκφραση που αντιστοιχεί στον αρχηγό της οικογένειας) να έχει δικαιώματα ζωής και θανάτου ενάντια τους.

Η γυναίκα ως μέρος της ιδιοκτησίας του

άντρα-αφέντη, αποτελούσε εμπόρευμα το οποίο μπορούσε να πουληθεί και να αγοραστεί. Με την διαδικασία των γαμήλιων συμβολαίων μεταβιβαζόταν από τον πατέρα στο σύζυγο στη βάση μιας συμφωνίας η οποία θα έπρεπε να ικανοποιεί τα δύο μέρη. Εμπορική διαδικασία που μεταξύ άλλων εξελίχθηκε στο θεσμό της προίκας ο οποίος καταργήθηκε θεσμικά στην Ελλάδα μόλις το 1983.

Ο σύγχρονος πολιτισμός του δυτικού κόσμου έχει χτιστεί πάνω στις έννοιες του διαφωτισμού. Έννοιες που διατρέχουν ολόκληρο το σύστημα του αστικού, ποινικού, ηθικού δικαίου. Πρωτεργάτης του διαφωτισμού ο jean-jacques rousseau εξαιρούσε από το περίφημο «κοινωνικό συμβόλαιο» τις γυναίκες ως άλογα όντα, υποχείρια του συναισθήματος και του πάθους και ως εκ τούτου ανίκανες να δεχτούν ορθολογική εκπαίδευση. Διακήρυσσε ότι εκ φύσης τους οι γυναίκες είναι πλασμένες ώστε να ασχολούνται και να φροντίζουν τον ιδιωτικό-οικιακό χώρο και τις απέκλειε από τη συμμετοχή τους στο δημόσιο πεδίο. Για να μην πούμε ότι η εργασία στο σπίτι θεωρήθηκε φυσική συνθήκη (όπως ο αέρας που αναπνέουμε), καθεστώς το οποίο μέχρι και σήμερα επί της ουσίας αναγνωρίζεται με τους ίδιους όρους.

Η υποτίμηση της γυναίκας, ο αποκλεισμός της από το δημόσιο χώρο και ο περιορισμός της στο σπίτι και στην οικογένεια δεν μπορούσαν παρά να συμβούν σε ένα περιβάλλον κυριαρχίας και υποταγής. Με άλλα λόγια σε ένα περιβάλλον «σεβασμού» και υπακοής απέναντι στον πατέρα αφέντη και στο κράτος αφέντη. Ο ernst borneman στο βιβλίο του «Πατριαρχία» ορίζει την ιστορική λειτουργία της οικογένειας ως το θεσμό αυτό που «καλλιεργεί το σεβασμό για το κράτος και την υπακοή στα όργανά του». Στη δημιουργία πιστών και υπάκουων υπηκόων προσθέτουμε εμείς.

Με τα μάτια στραμμένα σ' αυτό το στόχο πάντα, στις ημέρες μας και στις γειτονιές μας, η «αγία οικογένεια» ως βασικός πυλώνας εδραίωσης και αναπαραγωγής της πατριαρχίας, εκπαιδεύει τα μέλη της ως προς το τρόπο σκέψης, εκδήλωσης συμπεριφορών και πρακτικών. Τους προσδίδει ρόλους που καλουπώνουν, διαχωρίζουν και επικαθορίζουν στη βάση του φύλου, της σεξουαλικότητας και της ηλικίας ώστε να εξασφαλιστεί ή εύρυθμη λειτουργία της.

Ο «πατέρας-αφέντης» μπορεί να έχει πάψει να έχει την απόλυτη εξουσία ζωής και θανάτου στα άτομα της οικογένειας όπως συνέβαινε παλιότερα, ωστόσο υπό τη σκέπη του πατέρα-αρχηγού-στυλοβάτη οι ρόλοι και τα προνόμια, ως εργαλεία αναπαραγωγής στήνονται ξεκάθαρα.

Η γυναίκα θεωρείται κοινωνικά ολοκληρωμένη μόνο ως σύζυγος-μητέρα. Ανεξάρτητα από το επάγγελμά της και το πόσο «πετυχημένη» σ' αυτό είναι, ανεξάρτητα από την ενασχόλησή της με κοινωνικά θέματα ή τις δραστηριότητές της, μια γυναίκα

εκπληρώνει τον προορισμό της μόνο εφ' όσον παντρευτεί και τεκνοποιήσει. Έτσι μας λέει το πατριαρχικό σύστημα το οποίο δυναστεύει τις ζωές μας. Και είναι σίγουρο ότι ο θεσμός της προίκας καταργήθηκε το 1983, όμως εξίσου σίγουρο είναι ότι μια «ηθική» και «χαμηλών τόνων» κοπέλα, με το σπίτι της, το αυτοκίνητό της και μια καλή δουλίτσα αποτελεί την ιδανική νύφη. Η χρήση εδώ της λέξης «κοπέλας» δεν είναι τυχαία. Το βικιλεξικό δίνει τρεις ορισμούς: 1. Νεαρή γυναίκα, κορίτσι, κόρη. 2. Υπηρέτρια, δούλα. 3. Το κορίτσι με το οποίο σχετίζεται κάποιος. Η γυναίκα στο γάμο, ανεξάρτητα αν δουλεύει και έξω από το σπίτι, επιτελεί μια σωρεία ρόλων. Είναι σύμβουλος, νοσοκόμα, δασκάλα, καθαρίστρια, μαγείρισσα κλπ κλπ. Είναι αυτή στην οποία ανήκει η υποχρέωση για την εύρυθμη λειτουργία του, με τον άντρα στην καλύτερη των περιπτώσεων να την «βοηθάει» και όχι να μοιράζεται την ευθύνη.

Ο θεσμός της οικογένειας μέσω της πατριαρχίας καλοπώνει, κανονικοποιεί και ελέγχει την επιθυμία για φροντίδα, για αγάπη, για νοιάξιμο, για απόλαυση, για ηδονή. Για αυτό άλλωστε πολύ συχνά το γυναικείο σώμα στο γάμο βρίσκεται προς διάθεση του άντρα ανεξάρτητα με τις επιθυμίες του, για παράδειγμα μόνο και μόνο για να μπορεί να υπάρχει ηρεμία στο σπίτι. Καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι ο βιασμός στο πλαίσιο του γάμου πέρα του ότι είναι πρακτικά αδύνατο να αποδειχτεί, ηχεί ακόμα σε πολλά αυτιά ως κακόγουστο αστείο.

Η εκπαίδευση των παιδιών στους ρόλους

που καλούνται να υιοθετήσουν με βάση το βιολογικό φύλο τους, το οποίο δεν μπορεί να ξεφεύγει από το δίπολο αγοριού-κοριτσιού, ξεκινάει από την πρώτη στιγμή που θα γεννηθούν. Στα μαιευτήρια ήδη διαχωρίζονται από το χρώμα που τα ντύνουν: γαλάζιο για το αγόρι, ροζ για το κορίτσι. Χρωματική παλέτα που αποτελεί βασική επιλογή στα χρόνια που ακολουθούν τόσο στα ρούχα τους όσο και στα δωμάτιά τους, στα αντικείμενα κλπ. Τα παιχνίδια για τα αγόρια είναι δυναμικά, φιλόδοξα και τα επιτεύγματά τους μαθαίνουν να τα αποκτούν μέσω της βίας και της πυγμής, με αντίστοιχη προτροπή σε δυναμικές σωματικές δραστηριότητες (ποδόσφαιρο, μπάσκετ, πολεμικές τέχνες κλπ). Το αγόρι μαθαίνει ότι πρέπει να είναι λογικό, δυνατό και ανταγωνιστικό, μαθαίνει ότι δεν πρέπει να υποπέφτει σε συναισθηματισμούς και ευαισθησίες. Μπορεί να μαθαίνει και να χρησιμοποιεί το σώμα του, του επιτρέπεται η απόλαυση. Η αγωνία του οικογενειακού περιβάλλοντος μη τυχόν και δεν μας βγει «σωστός άντρας», αφού η πιθανή ομοφυλοφιλία αντιμετωπίζεται ως μέγιστη συμφορά και κατάρα, ακόμα και τώρα τους οδηγεί πελάτες στα πορνεία (ή αλλιώς στο βιασμό επί πληρωμή) από πολύ νεαρή ηλικία, συχνά με την προτροπή και συνοδεία του πατέρα.

Τα παιχνίδια του κοριτσιού σχετίζονται με τους ρόλους που καλείται να επιτελέσει ως γυναίκα, της αναπαραγωγής και της φροντίδας της οικογένειας και του σπιτιού. Οι σωματικές δραστηριότητες που προκρίνονται είναι σαφώς πιο «ευγενικές» (βόλεϋ, μπαλέτο κλπ). Ένα

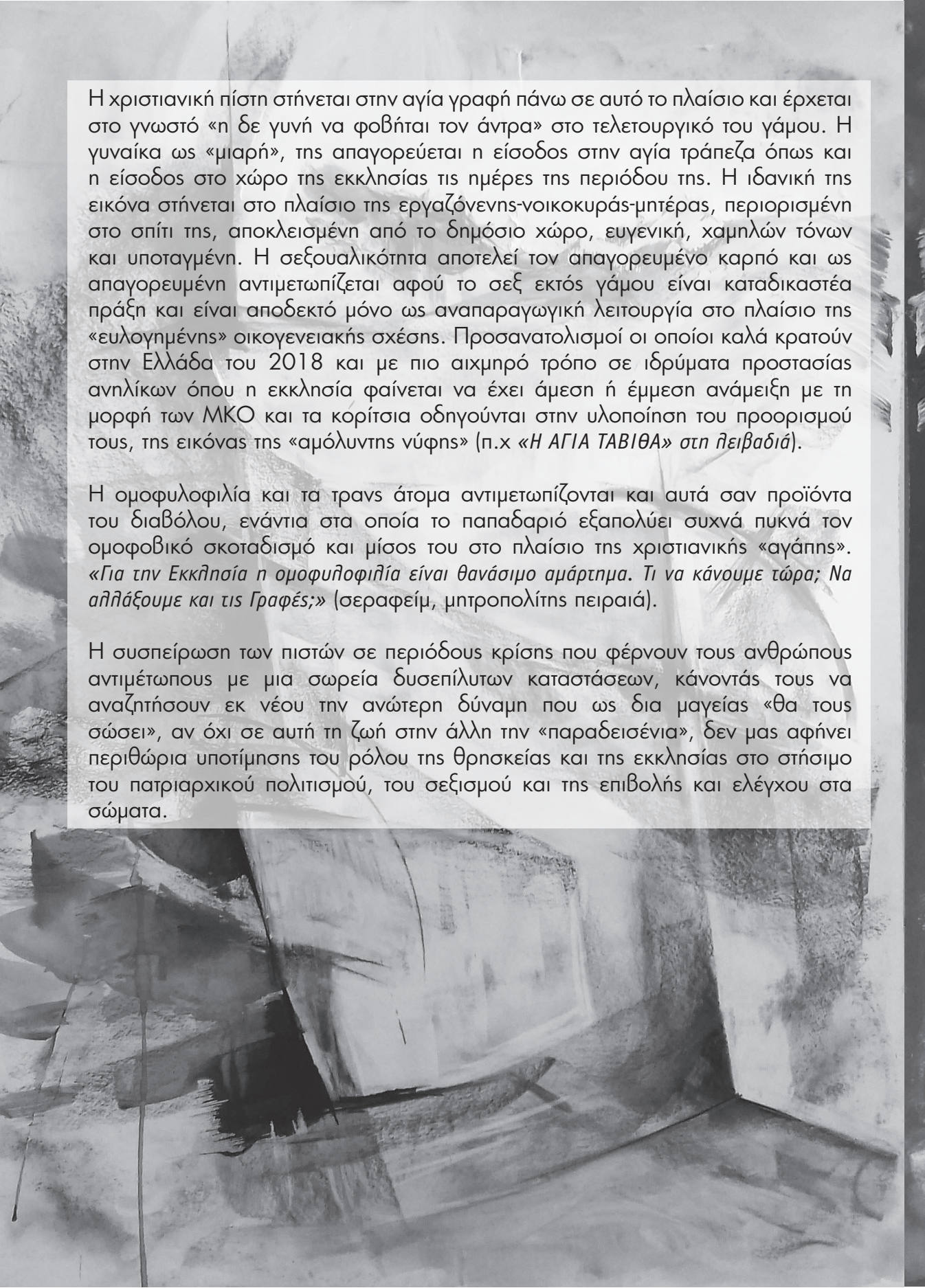
κορίτσι μπορεί να είναι συναισθηματικό, ευαίσθητο, φιλεύσπλαχνο, ναζιάρικο, αδύναμο πρόσωπο που έχει ανάγκη προστασίας. Αντιμέτωπο συνεχώς με τη φράση: «τι θα πει ο κόσμος!;», μαθαίνει να περιορίζει, να συστέλει και να καταστέλλει τις επιθυμίες και ανάγκες του. Οι διαχωρισμοί στήνονται σε επίπλαστες αιτίες προσπαθώντας να νομιμοποιήσουν τις ιεραρχίες και καταπιέσεις. «Είναι από τη φύση τους τα κορίτσια και τα αγόρια έτσι». Ενώ κρίνεται ως παντελώς «αφύσικο», «ανωμαλία» και «μίασμα» η ύπαρξη φύλων που δεν συμπεριλαμβάνονται στο δίπολο, ομοφυλόφιλων, αμφίφυλων, τρανς κλπ.

Για να μπορεί να στηθεί το σκηνικό απαιτείται η εκπαίδευση στην υπακοή και στο σεβασμό, μέσω της τιμωρίας, της καταστολής απέναντι στην φιγούρα του «αφέντη-πατέρα» αρχικά, για να διευρυνθεί σε πρόσωπα και συστήματα εξουσιών που επιβάλλονται στη πορεία στις ζωές μας.

Θεσμός Θρησκεία

Τα θρησκευτικά δόγματα (χριστιανισμός, ινδουϊσμός, μωαμεθανισμός, κλπ) αποτελούν πυλώνες της πατριαρχίας, χτίζοντας την αφήγηση της κυριαρχικής φιγούρας του αρσενικού και την υποτέλεια του θηλυκού. Στο σημείο που μας αφορά, σχετικά με τη χριστιανική θρησκεία, ο μύθος των πρωτόπλαστων αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πως παράγεται και προωθείται η αφήγηση αυτή. Ο θεός λοιπόν, έπλασε αρχικά τον άνθρωπο, τον αδάμ, από χώμα που πήρε στα χέρια και φτύνοντας σ' αυτό για να δημιουργήσει τον πυλό, δίνοντας με αυτό το τρόπο μέρος της θεϊκής και ιερής του υπόστασης στο δημιούργημά του. Κατόπιν η εύα δημιουργήθηκε από τα πλευρά του ανθρώπου-αδάμ για να καλύψει την μοναξιά που αισθανόταν, δηλώνοντας την σημασία της ύπαρξής της όχι ως

αυθύπαρκτης, όχι ως ισότιμης αλλά ως συμπληρωματικής του αρσενικού, προς ικανοποίηση και εξυπηρέτηση των αναγκών του. Στη συνέχεια η εύα παρακούοντας τις θεϊκές εντολές συμμαχεί με τον διάβολο και με πονηρία εξαπατά τον αδάμ προσφέροντάς του τον απαγορευμένο καρπό. Το θηλυκό στοιχείο φανερά στοχοποιείται ως μη λογικό, ως ανυπάκουο, ως πανούργο και αιτία συμφορών αφού αυτό που ακολουθεί είναι η οργή του θεού και ο εκτοπισμός των πρωτόπλαστων από τον παράδεισο. Η εύα τιμωρείται επιπλέον για τη στάση της με τους πόνους της έμμηνου ρύσης και του τοκετού. Το θηλυκό στοιχείο γίνεται φορέας του κακού, της αμαρτίας και του μιαιού και ως εκ τούτου είναι άξιο της τιμωρίας και του πόνου.



Η χριστιανική πίστη στήνεται στην αγία γραφή πάνω σε αυτό το πλαίσιο και έρχεται στο γνωστό «η δε γυνή να φοβήται τον άντρα» στο τελετουργικό του γάμου. Η γυναίκα ως «μιαρή», της απαγορεύεται η είσοδος στην αγία τράπεζα όπως και η είσοδος στο χώρο της εκκλησίας τις ημέρες της περιόδου της. Η ιδανική της εικόνα στήνεται στο πλαίσιο της εργαζόμενης-νοικοκυράς-μητέρας, περιορισμένη στο σπίτι της, αποκλεισμένη από το δημόσιο χώρο, ευγενική, χαμηλών τόνων και υποταγμένη. Η σεξουαλικότητα αποτελεί τον απαγορευμένο καρπό και ως απαγορευμένη αντιμετωπίζεται αφού το σεξ εκτός γάμου είναι καταδικαστέα πράξη και είναι αποδεκτό μόνο ως αναπαραγωγική λειτουργία στο πλαίσιο της «ευλογημένης» οικογενειακής σχέσης. Προσανατολισμοί οι οποίοι καλά κρατούν στην Ελλάδα του 2018 και με πιο αιχμηρό τρόπο σε ιδρύματα προστασίας ανηλίκων όπου η εκκλησία φαίνεται να έχει άμεση ή έμμεση ανάμειξη με τη μορφή των ΜΚΟ και τα κορίτσια οδηγούνται στην υλοποίηση του προορισμού τους, της εικόνας της «αμόλυπτης νέφης» (π.χ «*Η ΑΓΙΑ ΤΑΒΙΘΑ*» στη *Πειραιά*).

Η ομοφυλοφιλία και τα τρανς άτομα αντιμετωπίζονται και αυτά σαν προϊόντα του διαβόλου, ενάντια στα οποία το παπαδαριό εξαπολύει συχνά πυκνά τον ομοφοβικό σκοταδισμό και μίσος του στο πλαίσιο της χριστιανικής «αγάπης». «*Για την Εκκλησία η ομοφυλοφιλία είναι θανάσιμο αμάρτημα. Τι να κάνουμε τώρα; Να αλληλέξουμε και τις Γραφές;*» (σεραφείμ, μητροπολίτης πειραιά).

Η συσπείρωση των πιστών σε περιόδους κρίσης που φέρνουν τους ανθρώπους αντιμέτωπους με μια σωρεία δυσεπίλυτων καταστάσεων, κάνουντάς τους να αναζητήσουν εκ νέου την ανώτερη δύναμη που ως δια μαγείας «θα τους σώσει», αν όχι σε αυτή τη ζωή στην άλλη την «παραδεισένια», δεν μας αφήνει περιθώρια υποτίμησης του ρόλου της θρησκείας και της εκκλησίας στο στήσιμο του πατριαρχικού πολιτισμού, του σεξισμού και της επιβολής και ελέγχου στα σώματα.

Θεσμός εκπαίδευση

Μέχρι πολύ πρόσφατα, σε σχέση με τη μακριά χρονική πορεία του ανθρώπου, ο προορισμός της γυναίκας θεωρείτο από την κυριαρχική αφήγηση αποκλειστικά η δημιουργία οικογένειας και η τεκνοποίηση (μύθευμα που όπως είπαμε και παραπάνω, μια χαρά κρατάει στην αντίληψη περί «ολοκλήρωσης» της γυναίκας). Μια γυναίκα λοιπόν, δεν χρειάζεται ιδιαίτερη εκπαίδευση για να επιτελέσει αυτούς τους ρόλους. Εκπαιδεύεται ως προς αυτούς από τη στιγμή της γέννησής της. Τα σχολεία αποτελούσαν χώρους στους οποίους οι γυναίκες δεν είχαν πρόσβαση στην Ελλάδα μέχρι το τέλος του 18ου αιώνα. Στα πανεπιστημιακά ιδρύματα οι πρώτες γυναίκες άρχισαν να εντάσσονται στις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Όμως η διδακτέα ύλη, ακόμα και πολύ πρόσφατα, που διδάσκονταν τα παιδιά με βάση το βιολογικό τους φύλο [αγόρια-κορίτσια (φυσικά ενταγμένο στο δίπολο)], ήταν πολύ διαφορετική. Στα πρώτα χρόνια ύπαρξης των σχολείων θηλέων, θεσμός που με επιμονή διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980, τα κορίτσια διδάσκονταν μόνο το μάθημα των οικοκυρικών (πως να φροντίζουν την οικογένεια, κέντημα κλπ) και της λογοτεχνίας, ενώ τα μαθήματα της άλγεβρας, της φυσικής κλπ εντάχθηκαν στο ημερολογιακό πρόγραμμα των σχολείων θηλέων πολύ αργότερα από την ένταξη των κοριτσιών στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Τα κορίτσια «αναμορφώνονταν» σε

ευγενικά-συναίσθηματικά-αδύναμα όντα προορισμένα στον περιορισμό του οίκου τους. Και αν νομίζουμε ότι όλα αυτά είναι μακρινά και δεν αφορούν το σημερινό σχολείο, ως πεδίο παραγωγής και αναπαραγωγής έμφυλων διακρίσεων και επιβολών και σεξισμού, μια ματιά στα σχολικά εγχειρίδια θα μας έκανε τουλάχιστον να το ξανασκεφτούμε. Ο σεξισμός είναι εμφανέστατος προσδίδοντας ρόλους. Για τα κορίτσια τα παραδείγματα αφορούν ασχολίες που είναι θεμιτό να επιτελέσουν: να μαγειρέψουν, να ψωνίσουν για την οικογένεια κλπ. Ενώ αντίθετα για τα αγόρια προβάλλονται δραστηριότητες που αφορούν το σώμα τους, τον αθλητισμό, τις λογικές κατευθύνσεις κλπ. Μια πρόχειρη ματιά στα μαθηματικά της Ε' και ΣΤ' δημοτικού και στα τετράδια των εργασιών θα δώσει πλείστα παραδείγματα. Το μάθημα της ιστορίας επίσης αποτελεί (μεταξύ άλλων) φορέα παραγωγής σεξισμού. Γραμμένη ώστε να προάγονται αρρενωπά χαρακτηριστικά, δύναμη, ανταγωνισμός, εξουσία, λεβεντιά, βία, επεκτατικότητα, οι θηλυκότητες είναι σαν να μην υπάρχουν, ή να εμφανίζονται σαν υποστηρικτικές και συμπληρωματικές στα αρρενωπά πρόσωπα που δημιουργούν την ιστορία ή να εμφανίζονται κάπου αποσπασματικά σαν εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Ακόμα και η συμπερίληψη του διαφορετικού και κάποιοι

εκσυγχρονισμοί που παρατηρούμε να συντελούνται τελευταία, δεν αλλάζουν την ουσία του σεξισμού.

Παράλληλα και σε άμεση σύνδεση με τους έμφυλους διαχωρισμούς και επιβολές η εκπαίδευση είναι δομημένη με τέτοιο τρόπο ώστε από νωρίς το άτομο να υιοθετεί και να εσωτερικεύει:

την πειθαρχία, μην έχοντας τη δυνατότητα να παρεκλείνει από ένα πρόγραμμα που δεν έχει κανένα λόγο στη διαμόρφωσή του,

την υποταγή στην αυθεντία του δάσκαλου, του καθηγητή, του διευθυντή,

την ιεράρχηση καθώς τίθεται μια αλληλουχία προΐσταμένων και υφισταμένων,

τον ανταγωνισμό, μέσω της βαθμολογίας, των αθλητικών δραστηριοτήτων αλλά και της προκρινουσας αντίληψης ότι η «επιτυχία» ανήκει στον καλύτερο ή στον δυνατότερο,

την τιμωρία, ως μέσο καταστολής σε συμπεριφορές που αμφισβητούν ή παρεκκλίνουν, και

την αποξένωση καθώς το πρόγραμμα είναι τόσο απαιτητικό και πιεσμένο χρονικά ώστε να μην αφήνει και μεγάλα περιθώρια για τη συμμετοχή σε κοινωνικές ομάδες, για χαλάρωση με φιλικές παρέες, για διασκέδαση.

Τα φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού (bullying) που έχουν έρθει στην επιφάνεια το τελευταίο καιρό, σχετίζονται με όλη αυτή τη λειτουργία του θεσμού της εκπαίδευσης. Το διαφορετικό, το μη αρρενωπό, το μη ανταποκρινόμενο σε πρότυπα εμφάνισης ή συμπεριφοράς, στοχοποιείται και άλλοτε περιθωριοποιείται άλλοτε γίνεται αποδέκτης λεκτικής και σωματικής βίας, φέρνοντας στοιχεία κοινωνικού κανιβαλισμού να αναπαράγονται από νεαρές ή ακόμα και πολύ νεαρές ηλικίες. Η υποκριτική στάση του «πέφτουμε από τα σύννεφα», ή τα κροκοδείλια δάκρυα μόνο στόχο έχουν να αποκρύψουν το γεγονός ότι ο θεσμός της εκπαίδευσης με το τρόπο που είναι δομημένος προάγει και δεν αποτρέπει τέτοιες λεβέντικες συμπεριφορές.


Θεσμός υγεία

Το κυνήγι μαγισσών στο οποίο εν συντομία αναφερθήκαμε παραπάνω, αποτέλεσε μια εκτεταμένη επίθεση της αναδυόμενης κυριαρχίας της εποχής (έμποροι, εκκλησία) και των ξεπεσμένων φεουδαρχών, απέναντι στις καταπιεσμένες κοινωνικές ομάδες με σκοπό την υποταγή τους. Οι γνώσεις που οι κοινωνίες κατείχαν σχετικά με τα σώματά τους, την ίαση, την αναπαραγωγή, τον έλεγχο των γεννήσεων, τα βότανα στοχοποιήθηκαν. Αυτή η γνώση κατά κύριο λόγο βρισκόταν στα χέρια των γυναικών και αυτός ήταν ένας από τους λόγους που αυτές ήταν που καίγονταν στην πυρά. Οι μαίες πχ, μόνο και μόνο για το ότι απλά ήταν μαίες, αντιμετώπιζαν το πολύ σοβαρό ενδεχόμενο να κατηγορηθούν ως μάγισσες και να οδηγηθούν στο θάνατο με αυτό το τρόπο.

Μετά απ' αυτή την επίθεση, η γνώση αυτή σταδιακά αποσπάστηκε. Από το 17ο- 18ο αιώνα το επάγγελμα του γιατρού μπορούσε ν' ασκηθεί μόνο από άντρες ενώ οι μαίες για να αποφύγουν το διωγμό έπρεπε να συνεργαστούν μαζί τους μόνο ως βοηθεί. Ο έλεγχος που είχαν οι γυναίκες σχετικά με τη σεξουαλικότητα, την αντισύλληψη, την αναπαραγωγή χάθηκε και μεταφέρθηκε στα χέρια των ειδικών. Το σώμα αντιμετωπίστηκε ως μηχανή και κατακερματισμένο, έπαψε πλέον ν' αντιμετωπίζεται ως μία ενιαία λειτουργία. Με την βιομηχανική επανάσταση και τον περιορισμό των γυναικών στον ιδιωτικό χώρο και

την στοχοποίηση της οποιασδήποτε κοινωνικής δραστηριότητάς τους, η γνώση και ο έλεγχος πάνω στα σώματά τους δέχθηκε εκ νέου αποφασιστικό περιορισμό. Οι επιστήμες και ειδικότερα η βιολογία και οι ειδικότητες της σύγχρονης ιατρικής, η ανατομία, η γυναικολογία, η ψυχολογία έχουν στηθεί διαμέσου και υποστηριζόμενες από αυτήν τη κυριαρχική επίθεση με σκοπό την εδραίωση και την διαίωσίση της.

Η γυναίκα ταυτίστηκε με τη μήτρα της. **Από τη μία** ο έλεγχος της τεκνοποίησης που της αποσπάστηκε αποτελεί καταστολή με διάφορες μορφές. Η νομιμοποίηση ή απαγόρευση των εκτρώσεων κατά το δοκούν, οι μέθοδοι αντισύλληψης που αποτελεί κύρια γυναικεία υποχρέωση και σε βάρος του σώματός της, η υποχρεωτική στείρωση γυναικείων σωμάτων κοινωνικών ομάδων (που είτε χαρακτηρίζονται ως απειλή, είτε περισσεύουν) έχουν αποτελέσει σημαντικό πεδίο ενασχόλησης των επιστημών κατά τη πάροδο των χρόνων. Από τη ναζιστική γερμανία όπου παρατηρήθηκε η συστηματικότερη μορφή υποχρεωτικών στείρωσεων απέναντι σε πληθυσμούς που δεν ανταποκρίνονταν στο πρότυπο της άρειας φυλής, τις μαζικές δολοφονίες εβραίων, ρομά, ομοφυλόφιλων, ανάπηρων (αφού πρώτα είχαν χρησιμοποιηθεί ως πειραματόζωα κάτω από το ηθικό περίβλημα της «επιστημονικής ανάπτυξης»), μέχρι τις απαγορεύσεις των εκτρώσεων σε χώρες



όπως η αργεντινή όπου οι βιασμοί και οι γυναικοκτονίες αποτελούν καθημερινή ρουτίνα, ακόμα και σε χώρες του δυτικού «αναπτυγμένου» τόξου (βλέπε νορβηγία), ή τα προγράμματα υποχρεωτικών στείρωσεων λατίνων στις ηπα, τα παραδείγματα είναι ανεξάντλητα. Στην Ελλάδα μόλις το 1986 νομιμοποιείται η έκτρωση μέχρι τη 12η εβδομάδα κύησης.

Από την άλλη, η λειτουργία της μήτρας (η έμμησος ρύση, η εγκυμοσύνη, ο τοκέτος, η κλιμακτήριος) με πρωτεργάτη τον φρόνιτ αποτέλεσε στοιχείο κατασκευής του υποκειμένου της γυναίκας στην ψυχολογία με στόχο την υποτίμηση και την περιθωριοποίησή της. Η λέξη «υστερία» που πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον φρόνιτ για να δηλώσει «μια μορφή γυναικείας ανισορροπίας», προέρχεται από το «υστέρα» που σημαίνει μήτρα. Πάνω σ' αυτή τη περιοδική ανισορροπία στήθηκε η ηθική νοσηματοδότηση αποκλεισμού των γυναικείων σωμάτων από το δημόσιο χώρο κατά τη περίοδο που ο διαφωτισμός του ρουσώ κατασκεύαζε το κοινωνικό του συμβόλαιο από το οποίο είναι διαμορφωμένοι οι θεσμοί των σύγχρονων ανεπτυγμένων δυτικών κοινωνιών και από το οποίο επίσης είναι αποκλεισμένα τα άτομα που δεν ανήκουν στο κυρίαρχο φύλο και σεξουαλικότητα.

Η ομοφυλοφιλία χαρακτηρίστηκε και αντιμετωπίστηκε επίσης ως ψυχική ασθένεια. Μόλις το 1992 ο παγκόσμιος οργανισμός υγείας αποχαρακτήρισε την ομοφυλοφιλία από ψυχική διαταραχή, μετά από αναρίθμητες απάνθρωπες

παρεμβάσεις σε σώματα (ηλεκτροσόκ, λοβοτομές, μεταμοσχεύσεις όρχεων, υποχρεωτικές ορμονικές «θεραπίες») μέσω των οποίων οδγήθηκαν στην παράνοια και τον θάνατο. Παρά την επίσημη αυτή θέση όμως, εξακολουθούν την εύρυθμη λειτουργία τους σε χώρες όπως το εκουαδόρ, μονάδες προς «ψυχική αποκατάσταση» των ομοφυλόφιλων με τη χρήση των προαναφερόμενων μεθόδων. Στην Ελλάδα η προσφυγή στην αρωγή της ψυχιατρικής και της ψυχολογίας για την πιθανή ομοφυλοφιλική τάση του παιδιού της οικογένειας, αποτελεί συνηθισμένη πρακτική όσων τουλάχιστον δεν έχουν την διάθεση να απορρίψουν το «μιαρό» στοιχείο στους σύγχρονους καιάδες.

Η μιαιρότητα και η μολυσματικότητα των θηλυκών σωμάτων καλλιεργείται ως χαρακτηριστικό του από τη σύγχρονη ιατρική. Είναι αυτά που αποτελούν κίνδυνο για τη μετάδοση ασθενειών στον (αντρικό) πληθυσμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το σύγχρονο κυνήγι μαγισσών που παρακολουθήσαμε να εξαπολύεται ενάντια σε οροθετικές γυναίκες το 2012 προς καθαγιασμό των οικογενειάρχων-αντρών-πελατών στη βιομηχανία του βιασμού επί πληρωμή και της «αγίας οικογένειας».

Θεσμός δικαιοσύνη

Η δικαιοσύνη αποτελεί επίσης βασικό πυλώνα παραγωγής και αναπαραγωγής της πατριαρχίας ως ένας θεσμός που ορίζει το ποια σώματα είναι ικανά να κερδίσουν την ιδιότητα του πολίτη και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτήν και ποια σώματα αποκλείονται. Η αναφορά μας στις έννοιες «πολίτης» και «δικαιώματα» δεν γίνεται με καμία αγωνία από τη μεριά μας για να τις υπερασπιστούμε, αφού τις αναγνωρίζουμε ως εργαλεία διακρίσεων, διαχωρισμών, καταπίεσεων και παραχωρήσεων από την κυριαρχία. Ωστόσο θεωρούμε ότι η σχετική αναφορά μας δίνει ενδεικτικά στοιχεία για το πως στήνεται ο θεσμός της δικαιοσύνης.

Η γυναίκα στην Ελλάδα ψήφισε για πρώτη φορά το 1934. Το δικαίωμα ψήφου αφορούσε τότε μόνο τις δημοτικές εκλογές και μόνο τις εγγράμματες (εύπορες -αφού μόνο αυτές είχαν πρόσβαση στην εκπαίδευση) γυναίκες άνω των 30 χρόνων. Μόλις το 1952 παραχωρούνται ίσα πολιτικά δικαιώματα εκλογής και εκλέγεσθαι στις γυναίκες.

Το οικογενειακό δίκαιο μόλις το 1983 θέσπισε την αρχή της ισότητας στην οικογένεια και την κατάργηση του θεσμού της προίκας. Από το 1984 ο βιασμός θεωρείται πλέον ποινικό αδίκημα. Μέχρι τότε θεωρείτο «αδίκημα κατά της τιμής».

Το 2015 θεσμίστηκε το σύμφωνο

συμβίωσης συμπεριλαμβάνοντας και τα ομόφυλα ζευγάρια θέτοντας όμως εκ νέου περιορισμούς μιας και δεν αναγνωρίζονται αντίστοιχα σύμφωνα και πολιτικοί γάμοι που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλες χώρες. Ο πολιτικός γάμος μπορεί βάσει συντάγματος να μην απαγορεύεται λόγω της γενικής αρχής της ισότητας, όμως υπάρχουν αρκετά κενά σημεία στα οποία στηρίζονται και οι σχετικές απαγορεύσεις (ακόμα και σε νομοθετήματα του 250 μ.χ.). Επίσης μόλις το 2018 νομοθετήθηκε η δυνατότητα και σε ομόφυλα ζευγάρια αναδοχής και υιοθέτησης παιδιών.

Για τα άτομα που δεν ικανοποιούνται με τα γεννητήσια χαρακτηριστικά του φύλου τους, τα διεμφυλικά ή τρανς άτομα, το 2017 ψηφίστηκε η δυνατότητα αλλαγής στοιχείων ταυτότητας χωρίς την υποχρέωση ταυτόχρονης εγχειρητικής διόρθωσης φύλου (δυνατότητας που έτσι κι αλλιώς προϋπήρχε αλλά με σημαντική δικαστική ταλαιπωρία). Ωστόσο αφήνει εκτός τα εντός γάμου άτομα και τα κάτω των 15 ετών. Εκτός νομοθετικού πλαισίου βρίσκονται τα intersexual άτομα.

Τα παραπάνω έρχονται ως αποτέλεσμα και κατάκτηση μακροχρόνιων και επίπονων αγώνων των καταπιεζόμενων κοινωνικών ομάδων. Σε καμία περίπτωση δεν αφορούν παραχωρήσεις καμίας «ριζοσπαστικής» για την εποχή της κυβέρνησης και καμίας νομοθετικής αρχής. Και σε κάθε περίπτωση

παρατηρούμε ένα «ναι μεν αλλά». Παρέχονται σημεία-χωρίς όμως την πλήρη ελευθερία των ατόμων στα σώματα και τον αυτοπροσδιορισμό τους. Το τι βέβαια επικρατεί στο κοινωνικό συνειδησιακό όσο και στην πρακτική εφαρμογή των παραπάνω στα δικαστήρια είναι μια άλλη ιστορία. Το βλέπουμε στις δικαστικές αίθουσες στις περιπτώσεις που οι γυναίκες (ούτε λόγος για άλλα φύλα) καταφέρνουν να εμφανίσουν τις κακοποιητικές συμπεριφορές και τους βιασμούς που έχουν δεχτεί. Ο βιασμός αποτελεί το μοναδικό ποινικό αδίκημα, και μάλιστα κακούργημα, όπου το πρόσωπο το οποίο το υπέστη είναι αυτό που στοχοποιείται, αφού καλείται να ξαναζήσει αμέτρητες φορές το βιασμό, να ελεγχθεί ο χαρακτήρας του, η προηγούμενη ζωή του, να μπει στο μικροσκόπιο κάθε του λέξη και πράξη. Άλλωστε και στην καθόλου εύκολη απόδειξη ύπαρξης του βιασμού, ο δράστης κατά βάση καταδικάζεται σε ασήμαντες ποινές με ανασταλτικό χαρακτήρα. Αντίθετα αν η γυναίκα αντιδράσει στη κακοποίησή της, αν αμυνθεί αντιμετωπίζει και λαμβάνει το «μέγιστο των ποινών» αφού η θέση της σε αυτοάμυνα σπάνια αναγνωρίζεται. Ο ιδιωτικός χώρος, η οικογένεια, περιβάλλεται από ένα καθαγιασμένο δίχτυ προστασίας που κάνει ακόμα πιο δύσκολο να φτάσει στα δικαστήρια η καθημερινή βία, οι ξυλοδαρμοί, οι ψυχολογικοί καταναγκασμοί, οι βιασμοί, παρά μόνο σε περίπτωση δολοφονιών αντιμετωπίζοντάς τις σαν μεμονωμένες περιπτώσεις και εξαιρέσεις.

Συνοψίζοντας

Είναι ξεκάθαρο ότι γεννιόμαστε, ζούμε και πεθαίνουμε σε ένα σύστημα βαθιά πατριαρχικό.

Όσο και να υπάρχουν ποιοτικά στοιχεία μεταβολών, μετατοπίσεων, διαφοροποιήσεων σε χρόνους και τόπους, ο σεξισμός καθορίζει τις συνειδήσεις και τις ζωές των ανθρώπων.

Τον συναντάμε στην καθημερινότητα. Οι σεξιστικές συμπεριφορές στήνονται και χτίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε το να παρατηρούνται και να σχολιάζονται σώματα και περισσότερο μέρη σωμάτων, να θεωρείται φυσικό. Στο σπίτι, στο σχολείο, στη δουλειά, στο δρόμο. Τα σφυρίγματα, τα σεξιστικά σχόλια, τα αδιάκριτα βλέμματα. Το να απλώσει ετσιθελικά το χέρι ένας άντρας είναι «μέρος του ερωτικού παιχνιδιού». Το «όχι» έχει εκπαιδευτεί να το αγνοεί. Έχει «δικαίωμα». Αν «παρεκτραπεί» και λίγο, εκλαμβάνεται σαν «αταξία». Οι γυναίκες δεν πρέπει να ντύνονται προκλητικά, δεν πρέπει να βρίσκονται στο δημόσιο χώρο ώρες «ακατάλληλες» χωρίς συνοδεία, πρέπει να είναι παθητικές, υπάκουες και συνεργάσιμες υπό καθεστώς προστασίας (διαφορετικά «πήγαιναν γυρεύοντας»). Αν καταγγείλουν την έμφυλη διάκριση, τις έμφυλες ιεραρχίες και πολύ περισσότερο παραβιάσεις και κακοποιητικές συμπεριφορές, αντιμετωπίζονται από υπερβολικές, υστερικές έως τσούλες. Η άρνησή τους να δεχτούν ως θετική εμπειρία το σφύριγμα στο δρόμο, ή

την επιπλέον «οικειότητα» της αντρικής παρέας, αποτελεί τέτοιο παράδειγμα. Αν τολμήσουν να καταγγείλουν το βιασμό τους αντανακλαστικά έρχονται οι ερωτήσεις τύπου «που ήταν, τι ώρα ήταν, είχε πιει, τι φορούσε, με ποιον ήταν» με σκοπό τη στοχοποίησή τους. Οδηγώντας τες στη σιωπή μέσω της οποίας η κυριαρχία συντηρείται και αναπαράγεται.

Σε περιβάλλον βαθιάς κοινωνικής-πολιτικής-οικονομικής κρίσης οι έμφυλοι διαχωρισμοί και διακρίσεις εντείνονται, η σεξιστική βία οξύνεται. Με την υφάρπαξη κεκτημένων, την επιδρομή φτωχοποίησης, την ανεργία κλπ οι γυναίκες, οι ομοφυλόφιλοι, τα τρανς άτομα δέχονται πολλαπλές επιθέσεις. Οι συνέπειες τα αφορούν πολύ περισσότερο αφού είναι αυτά που πρώτα θα αποληθούν, έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρεθούν σε επισφαλείς εργασίες και ταυτόχρονα να διαχειριστούν το νοικοκυριό με χαμηλότερο οικογενειακό εισόδημα. Οι άντρες χάνοντας μέρος των κυριαρχικών τους χαρακτηριστικών (ως οι οικονομικά «επιφανείς» και «κουβαλητές») γίνονται συχνότερα εξουσιαστικοί και βιαιότεροι.

Μετά από όλα αυτά, οι έμφυλες παραβιάσεις, οι κακοποιήσεις, οι βιασμοί, οι γυναικοκτονίες δεν μπορούν να εκληφθούν ως «εξαιρέσεις», ως «ατυχή γεγονότα», ως «οικογενειακές τραγωδίες». Οι δράστες δεν είναι «άτομα με ψυχολογικά προβλήματα», ούτε «δράκοι» όπως παρουσιάζονται, με την αγαστή συνεισφορά των ΜΜΕ εξαπολύοντας τον κανιβαλισμό τους ενάντια στα άτομα που έχουν υποστεί τέτοιες συμπεριφορές, επιζώντα και μη.

Το σύστημα της πατριαρχίας είναι σύστημα εξουσίας. Διακρίνει, διαχωρίζει, ιεραρχεί, εξαιρεί και επιβάλλει κυριαρχία.

Ως τέτοιο το εκλαμβάνουμε, ως τέτοιο το στοχοποιούμε ως τέτοιο το πολεμάμε. Ενάντια στις εκφράσεις του από τους εξουσιαστικούς κρατικούς-πολιτικούς-κοινωνικούς θεσμούς, στην καθημερινότητα, στις φιλικές-συντροφικές-ερωτικές σχέσεις μας, στο σπίτι, στη σχολή, στη δουλειά, στο δρόμο.

**Στην πορεία για μια κοινωνία ελευθερίας,
ισότητας και αλληλεγγύης.**



π  **ρ ο δ ο ς**

αυτοοργανωμένος χώρος έκφρασης,
αλληλεγγύης και σύγκρουσης
parodos.espivblogs.net